

เสถียรภาพของรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยไทย
: ศึกษากรณีรัฐบาลชาติชาย ชุณหะวัณ

นาย กำธร เวहन

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง

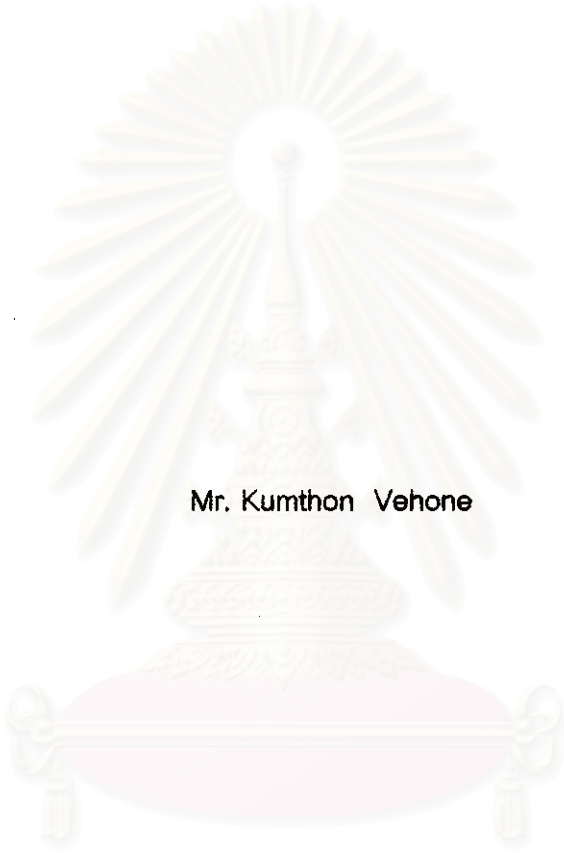
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-638-549-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**THE STABILITY OF GOVERNMENT IN THAI DEMOCRATIC REGIME :
A CASE STUDY OF CHATICHAI CHOONHAVAN'S GOVERNMENT**

Mr. Kumthon Vehone

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for

the Degree of Master of Arts

Department of Government

Graduate School

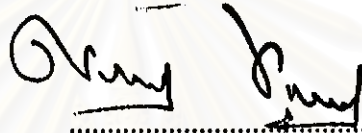
Chulalongkorn University

Academic Year 1997

ISBN 974-638-549-6

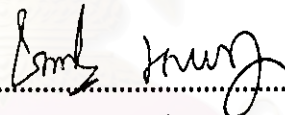
หัวข้อวิทยานิพนธ์ เสถียรภาพของรัฐบาลในระบบประชาธิปไตย : ศึกษากรณีรัฐบาล
ชาติชาย ชุณหะวัณ
โดย นายกำธร เวหน
ภาควิชา การปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษา รศ.ดร.วิทยา สุจริตชนารักษ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

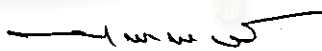

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ศุภวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ประหยัด หงษ์ทองคำ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตชนารักษ์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร)

กำธร เวหน : เสถียรภาพของรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยไทย : ศึกษากรณีรัฐบาล
ชาติชาย ชุณหะวัณ (THE STABILITY OF GOVERNMENT IN THAI DEMOCRATIC
REGIME : A CASE STUDY OF CHATICHAI CHOONHAVAN'S GOVERNMENT)
อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ.ดร.วิทยา สุจริตชนารักษ์. 215 หน้า ISBN 974-638-549-6.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่สนับสนุนและลดทอนเสถียรภาพของรัฐบาล
พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งดำรงตำแหน่งระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2531 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.
2534 โดยใช้วิธีการศึกษาจากการวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในคณะรัฐบาล
จากปรากฏการณ์ทางการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าว

ผลการศึกษาปรากฏว่าปัจจัยที่สนับสนุนเสถียรภาพของรัฐบาลมี 5 ประการ ได้แก่ แรงผลักดัน
ของสาธารณชนให้นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้ง ความเข้าใจของสาธารณชนที่ว่าเศรษฐกิจของประเทศ
กำลังขยายตัว การสนับสนุนของพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลในสภาผู้แทนราษฎร บุคลิกลักษณะเฉพาะตัว
ของนายกรัฐมนตรี และความพอใจของกลุ่มต่างๆต่อนโยบายการปรับเพิ่มอัตราเงินเดือนและการลดราคา
น้ำมัน

ส่วนปัจจัยที่ลดทอนเสถียรภาพของรัฐบาลมี 4 ประการ ได้แก่ ผลกระทบจากการดำเนิน
นโยบายด้านเศรษฐกิจ ความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองร่วมรัฐบาล การคอร์รัปชันของรัฐมนตรี และ
ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับกองทัพ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา การปกครอง
สาขาวิชา การปกครอง
ปีการศึกษา 2540

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

C730071 : MAJOR GOVERNMENT

KEY WORD: STABILITY / GOVERNMENT / THAI DEMOCRATIC REGIME / CHATICHA CHOONHAVAN
KUMTHON VEHONE : THE STABILITY OF GOVERNMENT IN THAI DEMOCRATIC REGIME : A
CASE STUDY OF CHATICHA CHOONHAVAN'S GOVERNMENT. THESIS ADVISOR :
ASSOC.PROF. WITHAYA SUCHARITHANARUGSE, Ph.D. 215pp. ISBN 974-638-549-6.

The purpose of this study is to find out both promoting and destabilizing factors of the Chatichai Choonhavan's Government which has been in power during July 1988 to February 1991. This is done by documentary research , interviews of important members of that administration.

It is found out that stability promoting factors are of five kinds , namely : public pressure for elected prime minister , public realization of economic progress , support by the coalition partners , personal characteristic of the premier and satisfaction shown by various groups toward policy of salary increase and reduction of gasoline price.

As for destabilizing factors , there are four kinds : impact of economic policy , conflicts within coalition government , corruption caused by ministers and conflict between the armed forces and the government.

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....การปกครอง.....

สาขาวิชา.....การปกครอง.....

ปีการศึกษา.....2540.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จที่ปรากฏเป็นรูปเล่มวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นผลมาจากการช่วยเหลือจากหลายฝ่ายหลายบุคคล รศ.ดร.วิทยา สุจริตชนารักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้ให้คำแนะนำ ชี้แนะ และประเมินผลตลอดช่วงเวลาของการทำวิจัย รศ.ประหยัด หงษ์ทองคำ และ ผศ.ดร.ไชยันต์ ไชยพร อาจารย์กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ป้าและแม่ ผู้ให้กำลังใจสนับสนุนทั้งด้านแรงใจ และแรงเงินตลอดมา ดร.ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ ผู้ให้การสัมภาษณ์และคำแนะนำประกอบการวิจัย พี่เตี้ย พี่สาวผู้ให้ทั้งกำลังใจและเครื่องคอมพิวเตอร์สนับสนุนในการวิจัย คุณไพฑูรย์ คล้ายวงศ์ เพื่อนร่วมสัมภาษณ์ผู้ได้ถามความคืบหน้าเสมอมา คุณธำรงค์ ตันตติวิภาวิน คุณเกียรติศักดิ์ ศรีประทีป "cap killer" และผู้ให้ที่พักในเมืองหลวง คุณสุธรรม วิสุทธิเมธีกร ผู้ตรวจทานข้อมูลครั้งสุดท้าย คุณชมภู วิสุทธิเมธีกร ผู้ประสานงานสำคัญกรุงเทพ-หนองบัว คุณฟูศักดิ์ บุญยกุล ศรีรุ่ง ผู้ให้ความสะดวกเครื่องคอมพิวเตอร์ในการจัดพิมพ์ จีบแจง ผู้ให้กำลังใจและช่วยเหลือในการคัดลอกข้อมูล คุณน้องผู้ช่วยพิมพ์ข้อมูลการวิจัย เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ห้องสมุดรัฐสภา ตลอดจนทั้งกลุ่มเพื่อนๆที่ "ศึกษาตินิเวศน์" และเพื่อนๆที่มาร่วมรุ่นซีเจ็ดที่ถามไถ่ด้วยความห่วงใยเรื่อยมา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านทั้งหลายอย่างจริงใจ ในความช่วยเหลือ และความมีน้ำใจไมตรีที่ได้หยิบยื่นให้ตลอดมา

กำธร เวहन

เมษายน 2541

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญกราฟ.....	ฎ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 สภาพและที่มาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	4
1.3 สมมุติฐานในการศึกษา.....	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.5 ขอบเขตและวิธีการศึกษา.....	5
1.6 นิยามศัพท์.....	6
1.7 ข้อยกเว้นของการศึกษา.....	6
1.8 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	7
2. แนวความคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา.....	10
2.1 เสถียรภาพของรัฐบาลและเสถียรภาพทางการเมือง	
: ความหมายและองค์ประกอบ.....	10
2.1.1 เสถียรภาพของรัฐบาล.....	10
2.1.2 เสถียรภาพทางการเมือง.....	11
2.2 ความชอบธรรมทางการเมือง.....	15
2.2.1 ความชอบธรรมและความไว้วางใจ.....	18
2.2.2 ความชอบธรรมและประสิทธิภาพ.....	19
2.3 แนวความคิดทั่วไปเกี่ยวกับเสถียรภาพของรัฐบาลผสม.....	20
2.3.1 แนวความคิดของลีอง ดี เอปส์ไตน์.....	21
2.3.2 แนวความคิดของลอเรนซ์ ซี คอดด์.....	22
2.4 ปัจจัยสนับสนุนความชอบธรรม.....	23

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

2.5	ปัจจัยลดทอนความชอบธรรม.....	24
2.5.1	การคอร์รัปชัน.....	25
2.5.2	ความขัดแย้ง.....	34
2.5.3	การแทรกแซงทางการเมืองของกองทัพ.....	39
3.	ปัจจัยที่มีผลสนับสนุนเสถียรภาพของรัฐบาล.....	46
3.1	ระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบ.....	46
3.2	ฐานอำนาจทางการเมือง : การขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบ.....	52
3.2.1	ฐานอำนาจเก่า.....	53
3.2.2	ฐานอำนาจนักการเมืองนอกระบบราชการ.....	55
3.2.3	ฐานประชาชน.....	56
3.3	แรงผลักดันภายในสังคมเพื่อให้มีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง กระแสไม่เอาเปรม.....	57
3.3.1	ปัจจัยด้านกองทัพ.....	58
3.3.2	ปัจจัยด้านประชาชน.....	64
3.3.3	ปัจจัยด้านนักการเมือง.....	70
3.4	ความเข้าใจของสาธารณชนที่ว่าเศรษฐกิจของประเทศกำลังขยายตัว....	80
3.4.1	เศรษฐกิจไทยปี2531-2534.....	80
3.4.2	เศรษฐกิจไทยปี2534(3เดือนแรก).....	96
3.4.3	บทสรุป:เศรษฐกิจยุคชาติชาย.....	97
3.5	กระแสความนิยมรัฐบาลชาติชาย.....	101
3.6	ความสนับสนุนของพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลในรัฐสภา.....	106
3.6.1	การอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล.....	108
4.	ปัจจัยที่ลดทอนเสถียรภาพของรัฐบาล.....	122
4.1	ความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลชาติชาย.....	122
4.1.1	ความขัดแย้งด้านนโยบายหรืออุดมการณ์.....	122
4.1.2	ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์.....	125
4.2	การรุกของทุนนิยมสู่ระบบการเมืองไทย(2504-2534).....	132
4.3	การคอร์รัปชันกับรัฐบาลชาติชาย.....	134

สารบัญญ(ต่อ)

	หน้า
4.3.1 ทิศนะต่อการคอร์รัปชันของกลุ่มต่างๆในสังคม.....	140
4.3.2 บทวิเคราะห์.....	144
4.4 ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับกองทัพ	
ความคับแค้นของทหาร.....	150
4.4.1 ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลชาติชายกับกองทัพ	
ภายใต้การนำของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ.....	153
4.4.2 ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลชาติชายกับกองทัพ	
ภายใต้การนำของพลเอกสุจินดา คราประยูร.....	155
4.5 การรัฐประหารของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ.....	164
4.5.1 สภาพทางการเมืองโดยทั่วไป.....	164
4.5.2 เหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องในการทำรัฐประหาร.....	167
4.5.3 ทิศนะฝ่ายรัฐบาลต่อการรัฐประหาร.....	169
4.5.4 ปัจจัยรัฐประหารกับเหตุผลห้าข้อ	
: ข้ออ้างรัฐประหาร.....	170
4.5.5 เหตุผลรัฐประหาร.....	175
5. บทสรุป.....	177
รายการอ้างอิง.....	185
ภาคผนวก.....	199
ภาคผนวก ก.....	199
ภาคผนวก ข.....	204
ภาคผนวก ค.....	207
ประวัติผู้เขียน.....	215

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 15 ในวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ.2531.....	51
ตารางที่ 2	การส่งออกของประเทศไทย.....	87
ตารางที่ 3	การนำเข้าของไทยปี 2530-2534.....	89
ตารางที่ 4	ฐานะการคลังของรัฐบาล.....	94
ตารางที่ 5	ดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดไทยปี 2530-2533.....	95
ตารางที่ 6	ผลการลงมติในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล(21 ก.ค.2532).....	127
ตารางที่ 7	จำนวนรัฐมนตรีในรัฐบาลชาติชายจำแนกตามภูมิหลังอาชีพ.....	133
ตารางที่ 8	การรัฐประหารและกบฏในประเทศไทย.....	151-152
ตารางที่ 9	รายชื่อรัฐมนตรีในรัฐบาลชาติชาย 1.....	186-187
ตารางที่ 10	รายชื่อรัฐมนตรีในรัฐบาลชาติชาย 2.....	188-189

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญกราฟ

	หน้า
กราฟที่ 1 การบริโภคไทยปี 2529-2532.....	80
กราฟที่ 2 รายจ่ายภาคครัวเรือนและรัฐบาลไทยปี 2529-2534.....	81
กราฟที่ 3 ภาวะการลงทุนไทยปี 2529-2533.....	82
กราฟที่ 4 การลงทุนภาคเอกชนและรัฐบาลปี 2530-2534.....	83
กราฟที่ 5 ภาวะการส่งออกไทยปี 2530-2534.....	86
กราฟที่ 6 ภาวะการนำเข้าไทยปี 2530-2534.....	88
กราฟที่ 7 การท่องเที่ยวไทยปี 2529-2534.....	90
กราฟที่ 8 รายได้ของไทยปี 2530-2534.....	91
กราฟที่ 9 รายจ่ายของไทยปี 2530-2534.....	92
กราฟที่ 10 ดุลงบประมาณไทยปี 2530-2533.....	92
กราฟที่ 11 ดุลเงินสดไทยปี 2530-2534.....	93
กราฟที่ 12 การขยายตัวของเศรษฐกิจไทยปี 2529-2534.....	98
กราฟที่ 13 การขยายตัวของเศรษฐกิจโลกปี 2529-2534.....	99
กราฟที่ 14 ปริมาณการค้าของโลกปี 2529-2534.....	99

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย